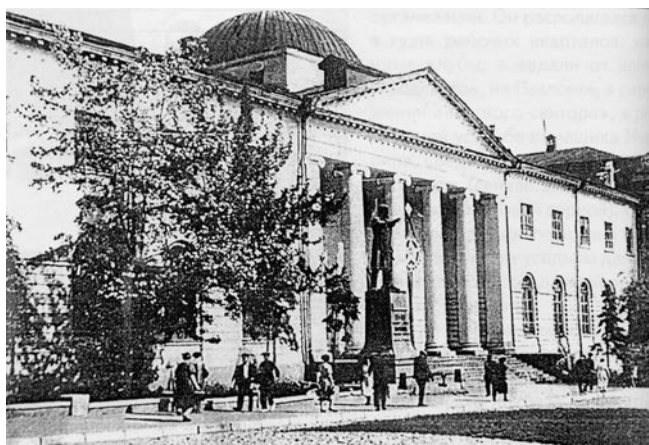

НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ — 75 РОКІВ!

Біографія вузу розпочалася 20 травня 1930 року, коли у тодішній столиці Української РСР місті Харкові було засновано Державний інститут фізичної культури України.

Інституту передали корпус університету по вулиці Свободної Академії, 25. Рядом з ним знаходився пам'ятник засновнику університету В.Н. Каразіну. В будівлі до цього розміщались актові зали, церква, бібліотека, обсерваторія. В ньому не було найелементарніших умов для навчання, тренування та відпочинку студентів і роботи викладачів. Один зал та дві невеликі кімнати використовувалися для занять, а вночі перетворювалися на гуртожиток.

Корпус Державного інституту фізичної культури України на Університетській вулиці, м. Харків

Перед вузом ставилося завдання підготовки кадрів фахівців — викладачів фізичного виховання навчальних закладів та організаторів-методистів фізичної культури.

На початку 30-х років уся країна зазнавала значних економічних та інших труднощів, які, природно, не могли не вплинути і на сферу освіти.

Долати труднощі допомагав ентузіазм студентів і викладачів під керівництвом директора ДІФКУ Костянтина Павелла та його заступника з навчальної, методичної і наукової роботи Миколи Філя.

Першого навчального року (1930/1931) в інституті було лише 124 студенти, викладацький склад налічував тільки 27 фахівців.

Поступово матеріально-технічна база поліпшувалася. У 1932 році інституту виділяють розташований у центральній частині Харкова чотириповерховий будинок (пл. Конституції, 18, зараз корпус факультету фізичної культури ХНПУ ім. Г.С. Сковороди), де було обладнано не тільки навчальні аудиторії, а й спортивні зали для занять гімнастикою, боротьбою, боксом, важкою атле-

тикою, фехтуванням. Крім того, інституту надано будинок на околиці міста, де розташувались їдальня та гуртожиток для студентів; були там і кімнати для викладачів. Для спортивних занять

Корпус Державного інституту фізичної культури України на пл. Конституції, 18, м. Харків (зараз корпус факультету фізичної культури ХНПУ ім. Г.С. Сковороди)

студентів вузу використовувалися харківський стадіон «Динамо» і деякі інші спортивні бази.

На початку діяльності Державного інституту фізичної культури України не існувало спеціалізації кадрів, що готувались у вузі, не було спеціалізованих кафедр, і то чи іншу навчальну дисципліну вели один-два викладачі, а іноді один викладач проводив заняття з кількох різних дисциплін.

Після введення на державному рівні спортивної класифікації в інституті з 1933/1934 навчального року запроваджується спеціалізація, і профільними у вузі стають спортивно-педагогічні дисципліни.

Історія інституту зберегла прізвища його перших викладачів: Іван Бражник (гімнастика), Степан Романенко (спортивні ігри), Володимир Бедункевич (боротьба, важка атлетика, лижний спорт, легка атлетика), Петро Заковорот (фехтування і рукопашний бій), Олександр Венедиктов (лікувальний та спортивний масаж), Микола Тесленко (фізіологія), Микола Філь та Костянтин Куницин (теорія і методика фізичного виховання), Василь Воробйов, Костянтин Іванов (анатомія), Іван Вржесневський (плавання).

У 1933 році в інституті було засновано перші кафедри з теоретичних дисциплін, а у 1934-му — кафедри з таких спортивно-педагогічних дисциплін як: гімнастика, спортивні ігри, плавання, легка атлетика, фехтування і рукопашний бій, боротьба, бокс і важка атлетика, велосипедний і ковзанярський спорт, лижний спорт і веслування.

У 1934 році при інституті відкрили школу тренерів (на правах середнього спеціального навчального закладу) і було створено відділення, де готували тренерів з різних видів спорту — гімнастики, легкої атлетики, плавання, спортивних ігор, велосипедного спорту, боротьби, боксу, важкої атлетики, мотоциклетного та ковзанярського спорту. До цієї школи приймали спортсменів високого класу, які мали практичний досвід, але їм бракувало необхідних теоретичних знань. Пізніше у 1936 році школу тренерів було перетворено на Вищу школу тренерів. У ній навчалось близько 400 осіб.

Розвиток і розширення сфер діяльності інституту позначилося й на його кількісних параметрах: у 1935/1936 навчальному році у вузі було вже 845 студентів, а чисельність професорсько-викладацького складу досягла 86 фахівців.

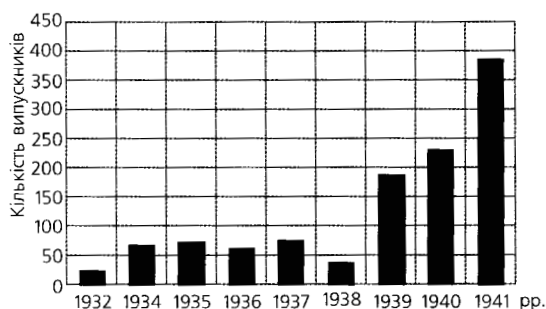
Випускників інституту направляли на роботу в школи та вищі навчальні заклади, комітети у справах фізичної культури і спорту, добровільні спортивні товариства, у колективи фізкультури заводів, фабрик, колгоспів, будов, шахт тощо. Кращі випускники вузу поповнили у ті роки викладацький склад його кафедр.

У 1935 році при інституті було відкрито екстернатуру — для викладачів міста, які мали великий досвід роботи, але не мали спеціальної фізкультурної освіти. Заняття у цьому підрозділі вузу проводились у вечірні години та вихідні дні.

У 1940 році інститут отримав ще один будинок, в якому було розміщено кафедру і лабораторію фізіології, гімнастичний зал, рентгеновський кабінет.

Зростання масового фізкультурного руху породжувало все більшу потребу країни у спеціалістах відповідного профілю. У 1940/1941 навчальному році в Державному інституті фізичної культури України навчався вже 1031 студент, а знання і досвід їм передавали 107 професорів і викладачів.

Викликає інтерес динаміка кількості випускників інституту (див. діаграму 1).

Діаграма 1. Динаміка кількості випускників інституту

У квітні 1941 року групу викладачів інституту, в тому числі Михайла Горкіна, Петра Заковорота,

Степана Романенка, Григорія Рутмана, за заслуги у підготовці фізкультурних кадрів було нагороджено Почесними грамотами Президії Верховної Ради Української РСР.

Мирне життя нашої країни 22 червня 1941 року перервав напад гітлерівської Німеччини на СРСР. Після дострокового складання іспитів 127 студентів четвертого курсу Державного інституту фізичної культури України і 129 студентів третього курсу вузу поповнили лави Червоної Армії. Більш як 700 студентів і викладачів інституту пішли на фронт. Вихованці ДІФКУ мужньо воювали на всіх фронтах Великої Вітчизняної війни, виконували найвідповідальніші завдання в партизанських загонах у тилу ворога, виносили поранених з-під вогню. Кожного року напередодні дня Перемоги студенти і викладачі шикуються біля пам'ятника воїна-інфізкультурівця, що завмер на вічній варті. У підніжжя п'єдесталу у військовому строю стоять сиві ветерани.

Ще тривала війна, коли у березні 1944 року за рішенням уряду вуз було переведено з Харкова до Києва, а 1 жовтня того самого року на трьох курсах Київського державного інституту фізичної культури (таку назву вуз одержав після його переведення у столицю України) поновили навчання 117 студентів. Їм читали лекції, проводили семінари та практичні заняття 19 викладачів. Скрута відчувалася в усьому: не вистачало аудиторій і спортивних залів, підручників і навчальних посібників, спортивного інвентарю та обладнання.

Після перемоги над фашистськими загарбниками чимало викладачів, співробітників і студентів інституту, які брали участь у Великій Вітчизняній війні, повернулися до рідного вузу. Серед них Іван Вржесневський, Сергій Каленчук, Євген Івахін, Леонід Соболев, Борис Рисев, Анатолій Коваленко, Іван Бражник, Іван Драний, Григорій Крот, Микола Лапутін, Євгенія Чернова, Іван Кинцак, Людмила Пашкова, Марія Залеська, Тетяна Рябцева та інші.

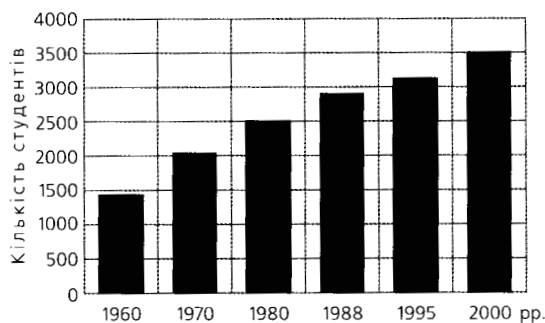
У перші повоєнні роки на 19 загально-теоретичних, медико-біологічних та спортивно-педагогічних кафедрах інституту навчальну, наукову і спортивну роботу проводили викладачі, серед яких були такі досвідчені фахівці, як Михайло Горкін, Ольга Качоровська, Зосима Синицький, Іван Вржесневський, Степан Романенко, Іван Бражник, Микола Теппер, Сергій Фомін, Олександр Онищенко, Іван Онищенко, Валентина Зінченко та інші. З часом професорсько-викладацький колектив поповнили Михайло Романенко, Олександр Радзівевський, Петро Гудзь, Валентин Петровський, Віктор Сіренко, Борис Сильченко, Володимир Моногаров, Ігор Ємчук та інші.

1949 року в інституті відкрито відділення заочного навчання, перетворене у 1953 році на факультет заочного навчання, який мав навчально-

консультаційні пункти у Києві, Львові, Харкові, а також вечірнє відділення.

Завдання диференційованої підготовки спеціалістів різного профілю — викладачів фізичного виховання і тренерів з різних видів спорту — викликало структурні зміни у вузі: замість факультетів основної (I—II курси) та спеціальної (III—IV курси) підготовки, які функціонували раніше, у 1954 році утворено педагогічний факультет (готував кадри із спеціальності «Фізичне виховання») і спортивний факультет (спеціальність «Фізична культура і спорт»).

На початку шестидесятих років вуз активно розбудовується, збільшується кількість студентів (див. діаграму 2).

Діаграма 2.

Сьогодні на чотирьох факультетах в університеті навчаються близько 3500 студентів, працюють понад 260 викладачів.

Збільшення кількості студентів було зумовлено й розширенням матеріально-технічної бази вузу. Один за одним з'являлись навчальні корпуси інституту на ділянці між вулицями Фізкультури і Димитрова. У Московському районі Києва вуз одержав кілька студентських гуртожитків. З'явилися в інституті своя лижна база у Голосіївському лісопарку і веслова база на Матвіївській затоці Дніпра.

На базі Київського державного інституту фізичної культури було створено кілька вищих навчальних закладів України. Так, коли у 1946 році було відкрито Львівський державний інститут фізичної культури, туди з Києва було направлено групу викладачів — фахівців з плавання, боротьби, боксу, гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, теорії та методики фізичного виховання та інших дисциплін.

У 1970 році в Дніпропетровську було організовано факультет Київського державного інституту фізичної культури, перетворений в 1980 році на Дніпропетровський державний інститут фізичної культури. У 1979 році в Харкові з'явився факультет Київського державного інституту фізичної культури, який у 1989 році став Харківським державним інститутом фізичної культури.

З 1996 року діє Донецький державний інститут здоров'я, фізичної культури і спорту при На-

ціональному університеті фізичного виховання і спорту України.

У Київському державному інституті фізичної культури успішно розвивалася навчальна і навчально-методична робота, здійснювалися фундаментальні та прикладні наукові дослідження, проводилася велика спортивна робота.

Специфіка вузу зумовила постійну увагу, що приділяється у ньому підготовці спортсменів високого класу.

Серед вихованців вузу — олімпійські триумфатори різних років: гімнасти Лариса Латініна (тільки золотих олімпійських медалей у неї дев'ять), Борис Шахлін (сім золотих нагород), Поліна Астахова (п'ять золотих медалей), триразовий олімпійський чемпіон з веслування на байдарці Володимир Морозов, дворазовий олімпійський чемпіон зі спортивної ходьби — легкоатлет Володимир Голубничий, дворазові олімпійські чемпіони — весляр на байдарці Олександр Шапаренко, легкоатлет Валерій Борзов, біатлоніст Іван Бяков, гандболістки Наталя Шерстюк (Тимошкіна), Лариса Карлова, Тетяна Макарець (Кочергіна), легкоатлет Юрій Сєдих, весляр на байдарці Юрій Філатов.

Олімпійськими чемпіонами стали також Іван Дерюгін (сучасне п'ятиборство), гімнастки Ніна Бочарова, Стелла Захарова, легкоатлети Віра Крепкіна, Людмила Лисенко, Віктор Цибуленко, Анатолій Бондарчук, фехтувальник Григорій Крисс, баскетболісти Анатолій Паливода, Олександр Волков, борець класичного стилю Іван Богдан, борці вільного стилю Борис Гуревич, Павло Пінігін, дзюдоїст Сергій Новиков, волейболісти Володимир Іванов, Юрій Панченко, Борис Терещук, гандболісти Михайло Іщенко, Тетяна Глущенко, Людмила Панчук (Коломієць), плавці Сергій Фесенко, Олександр Сидоренко, велосипедист Олександр Кириченко, футболіст Олексій Михайличенко, Віра Місевич (кінний спорт), Дмитро Монаков (стендова стрільба).

В яскравій історії вітчизняного спорту чимало талановитих людей залишили свій незабутній слід. Мова йде не тільки про видатних спортсменів, але й про їх вихователів, що проклали шлях до їхніх перемог. Вихователі, в свою чергу, здобували знання, досвід та педагогічну мудрість у своїх вчителів, які стояли біля витоків спорту.

Не буде перебільшенням вважати, що плеяда одержимих — Зосима і Зоя Синицькі, Олександр Мишаков, Іван Вржесневський, Леонід Соболев, Євген Івахін та інші — дуже гармонійно доповнювали в стінах вузу один одного, створюючи у своїх учнів образ викладача-тренера.

Учні заслуженого тренера СРСР Олександра Мишакова на Олімпійських іграх, чемпіонатах і кубках континенту, першостях країни завоювали 157 медалей, у тому числі 78 золотих. Серед вихованців Мишакова — Ніна Бочарова, Лариса

Латиніна, Борис Шахлін та інші, які прославили нашу гімнастичну школу на весь світ.

Вихованці талановитого педагога, заслуженого тренера СРСР Зосима Синицького відомі серед легкоатлетів не тільки у нас в країні. Досить назвати імена Євгена Буланчика, Олександра Канаки, Петра Денисенка, Віктора Цибуленка, — які імена в спорті!

Далеко за межами країни відомі вихованці Івана Вржесневського (плавання) — Анатолій Драпій, Юрій Короп, Ігор Заседа та інші.

Заслужений тренер СРСР Валентин Петровський підготував володаря двох золотих медалей легкоатлета-спринтера Валерія Борзова. Серед вихованців заслуженого тренера СРСР Анатолія Бондарчука двократний олімпійський чемпіон Юрій Сєдих, призер Олімпійських ігор Юрій Тамм та інші. Неодноразово перемагали на різних найбільших змаганнях вихованці наших досвідчених тренерів Михайла Дмитриєва, Володимира Смирнова (спортивна гімнастика), Івана Леоненка, Анатолія Коваленка, Бориса Юшка (легка атлетика), Олександра Карпинського (класична боротьба), Сергія Фоміна (лижний спорт, лижні гонки) та інші.

Історичні здобутки вузу заклали підвалини його життєздатності на сучасному історичному етапі — етапі переходу України до нових суспільно-економічних відносин.

У новому тисячолітті колектив університету зосереджує увагу на проблемах, розв'язання яких дозволить зміцнити провідні позиції вузу у системі підготовки кваліфікованих фахівців з фізичного виховання і спорту, піднести на якісно новий рівень усі сфери його діяльності.

Сьогодні університет сучасний навчально-науково-спортивний комплекс, призначений для координованого вирішення завдань держави і потреб суспільства у послугах сфери фізичного виховання і спорту. З цією метою підвищено організаційно-правовий статус структурних підрозділів університету — Державного науково-дослідного інституту фізичної культури і спорту, Інституту новітніх технологій у фізичному вихованні та спорті, Школи вищої спортивної майстерності, Центру олімпійської підготовки, видавництва «Олімпійська література» — з наданням їм широких прав та повноважень. Водночас підвищилася загальнокоординуюча роль НУФВСУ щодо визначення основоположної політики діяльності комплексу.

Значних змін зазнає і матеріально-технічна база університету. Подальший розвиток її здійснюється на принципово новій основі — шляхом вирішення поєднаних між собою завдань: забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців для різних ланок системи фізичного виховання і спорту, з одного боку, та створення умов населенню міста для занять різними видами масового спорту, використання різноманітних

форм рухової активності з метою оздоровлення та загартування. Для цього реалізуються проекти, якими передбачається створення у м. Києві трьох спортивно-оздоровчих парків — на Черепановій горі, у Голосіївському лісопарку та на березі однієї із заток Дніпра поряд із житловим масивом Оболонь.

У цьому тисячолітті, як і раніше, у центрі уваги колективу університету залишається освітня діяльність. Докладується багато зусиль, аби підготовка фахівців стала досконалішою, набула сучасного змісту, якомога повно відповідала динаміці суспільного розвитку. Перспективним напрямом стає підготовка фахівців з більш широкого комплексу спеціальностей відповідно до зростання ролі фізичної культури і спорту в житті країни.

З кожним роком зростає ролі університету як навчально-методичного центру галузі, й вперш за все — налагодження тісних зв'язків з іншими спеціалізованими закладами вищої освіти та відповідними факультетами педагогічних університетів, інститутів та інших вузів. Спрямовуються зусилля на уніфікацію навчальних програм, підвищення якості викладання, вдосконалення дидактичного забезпечення навчального процесу, впровадження сучасної системи підвищення кваліфікації викладачів цих навчальних закладів.

Вагому роль у визначенні перспектив розвитку університету відіграє його інтеграція у міжнародну систему освіти. Зважаючи на складні реалії, притаманні сучасному українському суспільству, зміщуються акценти у міжнародній діяльності вузу, надається перевага розвитку двосторонніх зв'язків із зарубіжними партнерами. Особливого значення набувають такі форми співробітництва, як проведення в Україні міжнародних наукових конгресів, симпозіумів, семінарів із запрошенням до участі в них відомих зарубіжних фахівців, участь у аналогічних заходах, що проводяться в інших країнах, вчених НУФВСУ, видання книг зарубіжних авторів у видавництві «Олімпійська література», видання книг, написаних фахівцями університету, у видавництвах інших країн.

Майбутнє університету, без сумніву, ознаменується новими вагомими внесками його колективу у розвиток українського спорту.

Розв'язуючи невідкладні завдання сьогодення, університет не обмежується лише власними проблемами. Усвідомлюючи свою значущість та відповідальність як національного закладу, він активно бере участь у вирішенні актуальних завдань загальнодержавного масштабу, робить свій внесок у покращання добробуту українського народу, сприяє зростанню міжнародного іміджу України.

Поздоровляємо колектив університету зі святом і бажаємо міцного здоров'я та творчих успіхів на довгі роки!

Редакція журналу «ТМФВ»